

לאן הגענו ? תרמוסטט דיגיטלי שפעיל ומושפע כל הזמן. האם יש בו איסור במקרה, מזגן וכו'. ויש האוסרים בכל מקרה, גם אם אין השפעה על פעילות המוצר (הסעלת המדחס וכדו'), כיון שלשיתם כל פעילות חשמלית יש בה איסור, יש האוסרים רק אם יש תוצאה ממשית של הפעלת המוצר, אבל אם אין משמעות מעשית אין איסור (שיטת המכון הטכנולוגי להלכה). ועל פי הקרני אורה יש מקום להקל בכל מקרה אפילו שמפעיל מוצר כלשהו, כיון שמדובר בבנין ארעי שאין עליו שם בנין, ואין כאן לא מה בפטיש ולא נולד (ונחשב "השתמשות"). יש להעיר הדיון אינו רק על התרמוסטט וזכוון המחשב שלו, יש לדון עוד במקרה – כגון על חיישן המונה פתיחת הדלת שלפעמים נותן הוראות למערכת ההפשרה לפעול אחר מס' פתיחות, צג טמפרטורה משתנה, חיישן לחות, דאמפר (תריס מהמקפיא לתא המקרר שנפתח ונסגר על פי הצורך, ופעמים הוא חשמלי) (וזאת בנוסף לפעולות ישירות של הפעלת הנורה והתראה על פתיחת דלת בצג).

ספר מבשרי חשמו"ל בשבת עמ' צ

וכל הנ"ל הוא אף בתרמוסטט דיגיטלי שאף בזה לרוב אין השפעתו מיידית אלא לוקח זמן עד שיופעל המנוע, כיוון שיש לו טווח עלייה של כמה מעלות טמפרטורה עד שיתחיל להפעיל את המנוע חזרה ולכן אין האוויר הראשון הנכנס משפיע על הדלקת המנוע...

יל"ע שלא דן כלל על עצם פעולת התרמוסטט אלא על ההשפעה שלו !

אתר מכון צמת – מקרר / מקררים עם 'דישום דיגיטלי'

לפני 20 שנה התעצמה מגמת הדיגיטיזציה בייצור המקררים. הותקנו חיישנים זעירים בפתח דלת המקפיא המעבירים אותות לכרטיס הבקרה של המקרר, ובהם מידע ונתונים לחישוב זמני ההפשרה וכן לצרכים נוספים. חיישנים אלו, מעצם טבעם, מופעלים באופן רציף, ומושפעים מכניסת אוויר חם ולחות עם פתיחת הדלת. רגישותם גבוהה, ופעולתם מתרחשת עם פתיחת הדלת, באופן מידי וישיר. הדיון ההלכתי ביחס לפעולת חיישנים אלו בזמן פתיחת הדלת מתחלק לשניים: א) עצם הפעלת החיישנים והאות החשמלי הנקלט בלוח הפיקוד הראשי. ב) ההשפעה כתוצאה מעיבוד הנתונים ביחס למערכת ההפשרה ומערכות נוספות.

- פעולת החיישנים והרישום הדיגיטלי אף שיש כשלעצמה פעולה חשמלית כתוצאה מסגירת מעגל לא נחשבת כאיסור מלאכה בשבת, משום שפעולת הרישום אינה נכרת בחושי האדם, ולכן גם אינה נחשבת לכתיבה, מסיבה זו התירו הפוסקים גם את המעבר בפני מצלמות אבטחה – המעבדות את הנתונים ושומרות אותם באופן זמני על דיסק, וכן פעולות נוספות מסוג זה.
- פעולת ההפשרה המתבצעת כתוצאה מן המידע הנקלט מן החיישנים, אינה מתרחשת באופן ישיר, אלא כתוצאה מהצטברות של מספר פעולות רב, ובחישוב השפעות חיצוניות נוספות כגון מידת הטמפ' והלחות בחדר. לכן, באופן עקרוני, יש לדמות את דינה להשפעת פתיחת הדלת על פעולת המדחס הקירור. בשני המקרים מכיון שאין יחס ישיר, מידי ומכוון בין פעולת האדם לבין התוצאה – אין איסור מעיקר הדין בעשייתה (להרחבה ופירוט שיטת הפוסקים ראה במפרט המלא ובמאמר האם יש להימנע מפתיחת דלת המקרר מחשש להפעלת המנוע)

חשוב להדגיש – כי את הפעולות הישירות כתוצאה מפתיחת הדלת כגון, התראת דלת פתוחה, תאורה ופעולת המאווררים יש לבטל בכל מקרה. פעולה זאת נעשית ברוב המקרים ע"י ביטול המתג המגנטי הנמצא בין הדלת לגוף המקרר. במקרים המאושרים ע"י מכון צומת נערכת בדיקת מעבדה יסודית על מנת לוודא שכל המנגנונים הישירים אכן אינם פועלים בזמן פתיחה וסגירה של דלת המקרר.

שימוש במקרר בעל 'צג דיגיטלי' בחזית.

1. פתיחה וסגירה של דלת המקרר אשר גורמת לשינוי מידי בחייוי הצג נחשבת ככתיבה מדרבנן ואסורה בשבת.
2. ככל שמדובר במצב שבו אין למשתמש צורך ושימוש במידע שבצג – אפשר שיחשב כפס"ר דלא ניהא ליה (לסוברים שפס"ר דלא אכפת ליה דינו כלא ניהא ליה).
3. לגבי עצם הפעילות החשמלית – בצג המבוסס על טכנולוגיית LCD אין הפעלה חדשה בכל פתיחה, מכיון שהוא פעיל באופן רציף – אך במסך עם נורות לד – מסתבר הדלקת נוריות בכל פתיחה (עניין זה טעון בדיקה פרטנית).
4. במקרים עם אישור צומת – פעילות הצג מתבטלת, או מבוטלת השפעת פתיחת הדלת על חייוי הצג.

5. במידה והשינוי בצג אינו מידי אלא תלוי במספר משתנים כגון משך זמן פתיחת הדלת, עונות השנה וכדו' אפשר להקל בדבר לכתחילה, לנוהגים כך ביחס לפעולת מרחס הקירור באמצעות הטרומוסטט בשבת כבימות החול. דבר זה טעון בדיקה יסודית בימות החול לוודא שאכן כך הוא המצב.

ספר צמת פרק י' עמ' 153

המקרים... הפעלת חיישנים זעירים בפתיחת הדלת... ברוב המקרים המצויים כיום... פתיחת הדלת מפעילה חיישנים זעירים השולחים לפיקוד המקרר דיווחים שונים כגון דיווח על שינוי בהתנגדות התרמיסטור (נגד שמידת התנגדותו תלויה בטמפרטורה) ושינויי הזרמים בעקבותיו במעגלי הפיקוד השונים (יש המכנים דיווחים אלה בשם רישום דיגיטלי...) חיישנים אלו מרגישים בשינויי טמפרטורה קלים ובחלק מהמקרים גם בעצם הפעולה של פתיחת הדלת ושולחים אותות לכרטיס הבקרה של המקרר" לצורך תזמון המשך פעילותו או חידוש פעילותו של המקרר לצורך תזמון ההפשרה לצורך הפעלת צפצוף או הדלקת נורה במקרה שבו תישאר הדלת פתוחה זמן רב מדי וכן לצרכים נוספים. חיישנים אלו מעצם טבעם מופעלים באופן רציף ומושפעים מכניסת אוויר חם ולחות עם פתיחת הדלת רגישותם על פי רוב גבוהה והשפעתם מהירה מאוד, כך שיש מקום לומר שהפעלתם נחשבת לפעולה ישירה ולא לגרמא, לכן מבין 5 סעיפי יתרו של הרב שלמה זלמן אוירבך, יחולו בהם רק שני הסעיפים הראשונים (דבר שאינו מתכוון הוא, רישא דלא נחא ליה) ולשיטתו של הרש"א גם הסעיף הרביעי (אין איסור תורה וייתכן שאף לשיטת החזון איש), אך לא הצדדים של הגרמא והדמיון לכניסה לחדר שיש בו מקרר (אולי טעות 'נר')

על כן יש פוסקי זמננו שאסרו את פתיחת דלת המקררים הללו. לעומתם יש מפוסקי זמננו שהתירו את פתיחת המקררים הללו משום שהכילו גם על אותו רישום דיגיטלי את חלק מהיתרי הרש"א הנ"ל:

דבר שאינו מתכוון הכוונה בפתיחת הדלת אינה להפעלת החיישנים והרישומים אלא להכנסת הוצאת מאכלים מהמקרר.

פס"ר שלא נח"ל, אדם אינו מעוניין בתהליך החימום שנוצר בעקבות פתיחת הדלת וכניסת אוויר חם למקרר.

ייתכן שאף לשיטת החזון איש אין איסור דאורייתא

מלבד צדדי היתר אלו קיים צד היתר נוסף שמופיע גם הוא בדברי פוסקי זמננו הוא שרישום דיגיטלי אינו נתפס כלל בחושי האדם וכל חשיבותו באה לו מחמת התוצאה שהוא גורם מכיוון שכך הרי שבמקרה שבו הוא אינו גורם לשום תוצאה והשפעה מוחשית ישירה או עקיפה אין סיבה לאסור זאת... בפרט לא שייכים במצב כזה איסורי בונה מכה בפטיש ומוליד שבמהותם הם תלויים בחשיבותם בעיני האדם יש להוסיף שפוסקים רבים דנו בשאלת ההליכה מול מצלמות אבטחה פועלות בדרכים והעלו צדדי שונים לקולא ולחומרא ורובם ככולם לא דנו ברישום הדיגיטלי וזאת למרות שהתמונות נרשמות ונשמרות בזיכרון.

מדיניות זו מקובלת ונהוגה במכון צומת ובתנאי שאכן מדובר ברישום שאין ממנו תועלת והשפעה מוחשית רישום שמשפיע מוחשית על תפקוד המקרר הוא בגדר נחא ליה ואולי אף בגדר מתכוון ולכן יש להימנע ממנו, לפיכך על מנת לקבל אישור ממכון צומת יש לנטרל במקרר את הקשר בין פתיחת הדלת לקביעת עיתוי חידוש פעילות המרחס, להפעלת מנגנון ההפשרה, להפעלת צפצוף בעת זיהוי שהדלת פתוחה זמן רב, או לכל פעולה אחרת שהיא מוחשית ויש לאדם תועלת כלשהי ממנה לאחר שהתקיימה דרישה זו כבר אין לרישום עם משמעות כל שהיא נתפסת בחושי האדם וניתן לעתירה עם כל זה ברור שיש עדיפות לבטל לגמרי את הרישומים ולצאת ידי כל הדעות

הרחבת דיון על פס"ר דלא נח"ל

ר"ן (על הרי"ף) מסכת שבת דף ל"ח עמוד א':

והרשב"א ז"ל כתב בלשון הזה ובירושלמי נראה שהתירו לנעול בתחלה ביתו ולשמור ביתו וצבי שבתוכו וכיון שהוא צריך לשמור ביתו אף על פי שע"י כך ניצוד הצבי ממילא מותר ובלבד שלא יתכוין לשמור את הצבי בלבד דהכי גרסינן בירושלמי [הלכה ו] רבי יוסי בר בון בשם ר' חנינא היה צבי רץ כדרכו ונתכוין לנעול בעדו ונעל בעדו ובעד הצבי מותר ראה תינוק מבעבע בנהר ונתכוין להעלותו ולהעלות נחילה של דגים עמו מותר רבי יוסי ברבי בון בשם רבי הונא היה מפקח בגל ונתכוין להעלותו ולהעלות צרור של זהובים עמו מותר ולפי זה הא דאמר נתכוין לנעול בעדו לא בעדו בלבד דוקא קאמר אלא אם נתכוין לנעול אף בעדו קאמר ולומר שאילו צריך לנעול בעדו מותר אף על פי שמתכוין שהיה הצבי נצוד בתוכו עכ"ל ז"ל ודבריו תמוהים בעיני הרבה היאך אפשר שאפילו במתכוין לנעול בעדו ובעד הצבי יהא מותר וכי מפני שהוא צריך לנעול ביתו נתיר לו לעשות מלאכה בשבת ולא עוד אלא שאני אומר שאפי' שאינו מתכוין לנעול בעד הצבי כל שהוא ידוע שהצבי בתוכו ושאי אפשר לו שלא יהא הצבי ניצוד בתוכו אסור.

אסור לנעול את ביתו כדי לשמור כלי ביתו אם יודע שיש צבי בתוכו אף על פי שאין מתכוין לצידת הצבי דהוי פסיק רישיה ואסור מן התורה וכ"ש אם מתכוין בשביל שניהם.

שער הציון סימן שטז ס"ק לג

(לג) שם. ועיין מה שכתבתי בספרי אהבת חסד בפרק ז' בנתיב החסד אות ב' שבררתי שם מן הש"ס דפסחים כ"ה ע"ב בסוגיא דלא אפשר וקמכוון, דזה בודאי אסור מן התורה, ואולי דגם להרשב"א אינו מותר רק כשעיקר כוונתו בשביל שמירת ביתו, ובזה אתי שפיר לישראל דהירושלמי שהובא בהרשב"א והר"ן, ושם בפסחים מיירי שמכוון לשניהם בשוה, אולם לדינא אין דעת הפוסקים להקל בזה בכל גווני.

מה החילוק ?

שו"ת בית אפרים אורח חיים סימן נט

ועכ"פ בשבת דמותר דשא"מ היינו כיון שלא היה מחשבתו על המלאכה ההוא מיהו היכא דהוי פ"ר כמלאכת מחשבת דיינינן ליה דלאו בתר מחשבתו ממש אזלינן דמחשבה דברים שבלב הוא ורבות מחשבות בלב איש רק על המעשה אנו דנין וכיון שעפ"י המעשה אשר הוא עושה בהכרח המלאכה עשויה גם כן וכיון שאין הוכחה מענין המעשה שלא כיון למלאכה לא אזלינן בתר המחשבה לבד ועיין במנחות ר"פ ר' ישמעאל דפליגי רבה ורבה בחישוב להעלות דגים והעלה דגים ותינוק וק"ל כרבה דפטור משום דבתר מעשיו אזלינן ולפי זה היכא שמעשיו מוכיחין על כוונתו שלא כיוון למלאכה כלל כגון כה"ג שכתבת דהא קמן דחזינן דפרי קאכיל לא איכפת לן במה שהמלאכה נעשה מאליה כלל שהרי הוא באמת אינו מכוון למלאכה ואף ע"ג דהוי פ"ר¹ מ"מ הרי מוכיחו קיים שמעשה הלקיטה לכוונת אכילה הוא שהרי אוכל מיד ולא עלתה על דעתו לשם דבר אחר להכשיר ההדס כלל בכה"ג לא איכפת לן בפ"ר ונראה ברור שזה דעת הערוך דס"ל דפ"ר דלא ניחא ליה כגון בהא דקעביד בארעא דחבריה או דאית ליה הושענא אחרת שרי משום דפ"ר לא אסור אלא דוקא בניחא ליה שע"ז בעת עשיית מלאכה אנו מטיין כוונתו דדעתיה עליה ואף אם באמת אין דעתו לזה אין דנין על דברים שבלב משא"כ היכא שנראין הדברים דלא ניחא ליה במלאכה שאין לו בה שום צורך שוב שפיר אזלינן בתר מחשבתו בזה שלא חשב למלאכה ומלאכת מחשבת אסרה תורה וא"כ ק"ו הדברים היכא שבעת שנעשית המלאכה מוכח מתוכה שלא כיון אליה רק לענין אחר הא ק"ל בעלמא דבאומדנא דמוכח אף דברים שבלב הוי דברים והרי בלבו לא חשב לתקן מנא רק לאכול וכן ניכר מעשייתו

הרב מנחם מאיר ווייסמאנדל, אבד"ק נייטרא, מאנסי ניו יורק/ אור ישראל סו עמ' מח ואילך

והנה משכבר חשבתי לפרש דהרשב"א והשל"ג אירי במעשים שהם הכרחיים עליו, שמפאת אופן החיים רגיל בהם לעשותם תדיר כל יום, כגון לילך לחוץ לביתו ולסגור ביתו, הרי שהאיסור הצדדי שהוא הפס"ר אינו אוסר עליו תהליך חייו הרגילים, כי בסוג מלאכות כאלו אין צד המלאכה הצדדית שהיא הפס"ר חשובה שמיחסת לעושה הפעולה, כי המלאכה של עיקר המעשה המותרת שאליו נתכון היא כה גדול ותופסת מקום כה חשוב עד שלא יחשב למלאכת מחשבת...

¹ שו"ת בית אפרים אורח חיים סימן נט: "ואמנם מ"ש ליישב דברי הרמב"ם דמ"ש שליטן אחד אחד לאכילה פירושו שלקט ואכל מיד והיינו דאחזיק ליה למשרי אף דלית ליה אחריתי והוי פ"ר"

וע"כ לומר שהרשב"א ס"ל דהירושלמי קמ"ל שכל שמוגדל הצורך לפיק"נ להעלות תינוק שנפל לנהר הרי אין המעשה של צידת הדגים מתייחסת למעשיו ומותר אפילו אם מתכוין לו, כי אפילו טפילה אינה ביחסית לערך של הצלת נפש, כמו"כ כל שיש לו צורך הכרחי למעשה הרגיל בו בסדר החיים של האדם, הרי אין הנפעל הצדדי שהוא פסי"ר די חשובה להתייחס אליו הפעולה לומר שהוא מעשה דילי, כי יחסית לערך לשמירת ביתו וחפציו שרגיל בהם כל יום אין חשיבות לצידת הצבי, ושפיר הביא הרשב"א והשל"ג ראייה מכאן שהוא מותר אפילו אם כונתו להאיסור²⁶ אבל בדברים שאינם הכרחיים שאינם סדר חיו התקינים, ושאינן דרך האדם לעשותו בתמידית כל יום, כגון לגרור מיטה, לסגור תיבה, לחתוך בהרת במילה, וכו' בודאי מודי לעיקר ה"לר"ה ז"ח"ה פת"ר אחר דה"ל פת"ר אלאר"ה

אור ישראל <מאנסי> - סו (שנה יח ב) / / עמוד 62
הודפס מאוצר החכמה

ונמצא פסקן של הדברים, שהיכי שמוגדל צורך לעשיית ההיתר שתופס מקום חשיב ביותר בערך לעומת הפסי"ר שאינה חשובה לעומת המעשה שאליו מתכוין, הרי אין הפסי"ר הצדדי חשובה כלל נגדו שיאוסר עליו

אור ישראל <מאנסי> - סו (שנה יח ב) / / עמוד 62
הודפס מאוצר החכמה

וזה סניף חשוב במקום צורך גדול, היכי שאין כונתו בכלל להאיסור, [ובפרט במקום שיש לנו גם ההיתר של האו"ש והמרכה"מ הנ"ל אליבא הרמב"ם באופן שהפסי"ר יש לו אופן להיעשות באופן המותר] להרבה דברים, כגון שנדלק אור דרך הילכו כשאין דרך אחרת וכן לענין הנמצא חוץ לשוב ישראל ואין לו שירותי ביה"כ אלא זו שנדלק אור עלקטריק²⁷ וכן ששטיפת האסלה נעשית אוטמאטי"ק ע"י סענזסא"ר עלקטריק²⁸ וגם לפתוח דלת חדר שיש בו טערמאסטא"ט של הסקה²⁹ או עירקאנדישא"ן, ובפרט אם זקוק ללכת לבית שהטערמוסטא"ט הוא ממול הדלת שכח אויר הראשון של פתיחת הדלת מכה עליו מיד³⁰ וכן ללכת במקום שיש עין עלקטרוני"ק המצלם

תהליכו ומעשו הרגיל וכ"ש כשאין מכוין לו, ועי' לעיל שהעתיקתי דברי הבי"א דכל פסי"ר אינו תלוי בכונה אלא כפי מה שהמעשה נראית ובדבריו מובן ביותר דברינו שכל שיש לו הכרח גדול שנראית מוכחת מתוך מעשיו שנתכוין אליו בלבד שרי ואמנם לפי מה שבררנו (לעיל אות ז') שבפסי"ר באופן שא"א להשיג מטרת ההיתר אא"כ יעשה האיסור, לא יתכן לומר זו הסברה דהפסי"ר אינו חשיב שהרי לא יתכן לחלק בין המעשים שאליו נתכוין ובין הפסי"ר שהוא המוליד המעשה שאליו נתכוין, אמנם בנד"ד כולוהו ליתנייהו וגם על כל הנ"ל תמכתי יסודתי לומר שגם הרשב"א אפילו לשיטת השל"ג מודי דבנד"ד אסור.

אור ישראל <מאנסי> - סו (שנה יח ב) / / עמוד 63
הודפס מאוצר החכמה

אותו³¹ או מי ששכח לכבות האלאר"ם קודם שבת ואם יפתח הדלת לצאת לתפילה ירשם ויתראה בתצוגה הדיגיטלי"ם (screen) ובכרטיס הזכרון, (Memory Chip) ואפשר

לצרף דעת המרכה"מ והאו"ש הנ"ל, וכן לענין ההולך בהכרח גדול למקום שהדלתות נפתחים ע"י סענזא"ר ונפתחים³², שימהר ויקדם לפתוח הדלתות ביד קודם שהעלקטרי"ק יכול לפתוח.

אור ישראל <מאנסי> - סו (שנה יח ב) / / עמוד 64
הודפס מאוצר החכמה

ועי"ש בהערה לגבי תרמוסטט דיגטלי.